

A Dzsumbuj

Ferencváros és talán a Főváros egyik szociális szempontból is kiemelten kezelendő telepe az Illatos és Gubacsi út sarkán lévő hírhedt Dzsumbuj. A telep kialakulásának körülményeiről azt tudhatjuk, hogy 1935-ben 100 ezer személy lakott nyomortanyákon - a Fővárosban ekkor 32 ezer lakás állt üresen! Budapesten ebben az időben 104 ezer „segélyezett ínségest” tartottak nyilván.

Juhász Júlia 1976-ban megjelent könyvében ezt írja a 30-as évek Ferencvárosáról: „a nyomortelepek világában különleges helyet foglalt el a Ferencváros, Budapest egyik legszegényebb negyede. Itt jött létre az egyik legrégebbi, leghírhedtebb, legnagyobb nyomortanya, a csúnya Mária Valéria telep, amely 1920-ban még 500 - de később a 30-as években már 8-9000 embernek adott szállást. Itt álltak a Vágóhid u-i fabódék, a Mihálkolics- telep barakkalakásai, a Gubacsi úti szükségalakások. Itt szégyenkezett a legnyomorúságosabb: a Zita-telep is., (Juhász Júlia: Híradás a Dzsumbujról, Kossuth Könyvkiadó;1976)

Akkoriban tizenöt nyomortanyán több mint harmincezer ember (6800 család) élt. A ferencvárosi kiserdő szintén nyomorteleppé vált, tömegesen telepedtek le itt is - hatósági engedély nélkül - a kátránypapírral befedett kunyhókban szegény családok. Ezt a telepet a kátránypapír-kunyhók után „néger falu”-ként emlegette a köznyelv. Mint minden nyomortelep, ez is melegágya volt a fertőzéseknek, betegségeknek és nem utolsó sorban a bűnözésnek is. (Sajnos a század eleji nyomortelepek napjainkban újra kialakulni látszanak - nagyvárosok szemételepei környékén, a városhoz közeli hegyoldalakban már nem ritka ez a jelenség).

A Dzsumbuj épületeiben kivétel nélkül szoba-konyhás, 28 négyzetméteres lakások épültek (a „szobát” csak 1965-ban választották el fallal a „konyhától”, addig válaszfal nélküli „lakótér” volt a lakás), a nyomortelepekről beköltöztetett családok igen szerencsésnek mondhatták magukat. Csak olyan család kaphatott itt lakást, ahol legalább négy gyerek volt és az egyik szülő valamikor már dolgozott Budapesten. Olyan család, ahol kevesebb gyerek volt, csak egy másik családdal közösen juthatott lakáshoz. Kezdetben közel négyezren éltek a telepen, a 90-es évek közepén kb. ezerhatszáz ember élt itt, ma pedig csak néhány százra tehető a lakók száma.

Az első ideköltözőknek ez a lakhatási lehetőség egyfajta felemelkedést, „sikert” jelentett, a most itt élőknek viszont a telep a társadalmi ranglétra alját jelenti, ahonnan nincs kiemelkedés. A lakók nagyobb mértékű kicserélődése a 80-as évek közepén kezdődött és a 90-es években gyorsult fel.

A IX. kerületi Önkormányzat lakásügyi csoportja szerint 1985 óta kb. 200 lakásban - ez a korábbi lakásállomány fele - cserélődtek ki a lakók. 1998-2000 körül 309 lakást tartottak nyilván a telepen. A lakásállomány csökkenése a „lakás-összenyitási programnak” és annak volt köszönhető, hogy megüresedett lakást már nem utalt ki az önkormányzat. Az új lakók többsége, kb. 60-70 százaléka vidékről, az ország legszegényebb régióiból került ide, a többiek a főváros szegényeinek mondhatók. Ezekben az években kb. 20-25 un. önkényes lakásfoglaló család is élt a telepen. **A viszonylag zárt, konszolidált lakóközösség felbomlása negatív értelemben befolyásolta a Dzsumbuj életét.** Napirenden voltak a régi és új lakók közötti konfliktusok, a munkanélküliség ugrásszerű emelkedésével - az itt élő munkaképes lakosság 80%-a mondható munkanélkülinek - párhuzamosan szinte elviselhetetlen ütemben terjedt a deviáns életforma, alkoholizálás, a bűnözés, a fiatalok körében eleinte a „szipuzás”, majd a drogfogyasztás. A gyakori, szinte mindennapos lakásbetörések miatt a biztosítótársaságok nem kötnek biztosítást a lakásokra, vagyontárgyakra. A bűnöző életformát folytató családok - mert, hogy egy-egy „erősebb” család körül alakulnak ki ilyen csoportok - sokszor saját sorstársaikat is kirabolják, és félelemben tartják. Olyan módszerektől sem riadnak vissza, hogy valamelyik lakásba akár a mennyezetet kibontva a plafonon keresztül hatoljanak be - magam is jártam olyan családnál, ahol ezt a módszert alkalmazták. A rendőrség és az önkormányzat ilyen esetekkel szemben tehetetlen.

A szegények betegsége a TBC is megdőböntő mértékben van jelen. Az elmúlt években a Máltai Szeretetszolgálat mozgó tüdőszűrője végzett szűrővizsgálatokat a telepen. Előfordult olyan vizsgálati eredmény is, hogy száz lakosból hetet találtak pozitívnak - ami a vizsgálatot végzők szerint a hajléktalanok körében található tüdőbetegek arányát is felülmúlja.

A 90-es évek elejétől folyamatosan romlott a Dzsumbuj környékének infrastruktúrája is. Bezárt az egyetlen közelben lévő ABC, megszűnt a hentesüzlet, a művelődési ház.

A negatív folyamatok oly mértékben felerősödtek, hogy 1993-ban konkrét „válságkezelő” program kidolgozásába kezdtek a különböző szakemberek. Ekkor fogalmazódott meg többek között a lakás összenyitási program is, amiről már volt szó..

Az önkormányzat és a kerületi rendőrkapitányság megállapodása alapján rendőrőrsöt telepítettek a Dzsumbuj tőszomszédágába, - aminek inkább csak pszichológiai szempontból volt jelentősége. (Mára megszűnt a rendőrőrs, az épületben a FESZOFE kft. – vagyis a kerület szociális foglalkoztatója működik)

A Családsegítő munkatársai a Dzsumbuj sajátos életéhez igazodó szociális programot dolgoztak ki: az ún. „Dzsumbuj Help programot”. Ennek a megvalósításához az induló pénzforrásokat pályázati úton sikerült megkapni az akkori Népjóléti Minisztériumtól, és így a Dzsumbuj egyik épületében 1997 elején megkezdhette munkáját a „Dzsumbuj Help”- a szociális közösségfejlesztő központ. Sziszifuszi, kevés sikerélménnyel kecsegtető, szinte reménytelen munkát vállaltak az ott dolgozó lelkes szociális munkások. A lehetetlenre vállalkoztak: megpróbálták „közösséget” formálni a telepi lakókból. Jelenlétük nagyon sok családnak konkrét segítséget és támaszt, biztonságot nyújtott, fontos részévé váltak a telep életének. A működésüket akkor kellett újra gyökeresen átgondolni, amikor nyilvánvalóvá vált, hogy a Külső-Ferencvárosi város-rehabilitációs program keretében a Dzsumbuj épületei szanálásra kerülnek, vagyis megszületett a döntés a telep felszámolásáról.

2009. június 4. – talán a legjelentősebb dátum a Dzsumbuj fennállásának történetében: ünnepélyes keretek között hivatalosan is megkezdődik a telep bontása!

Amikor ezek a sorok íródnak az ún. A- épületnek már nyoma sincs. A helyén gondosan elegyengetett kavicsos talaj, néhány kupac építési törmelék és falmaradvány jelzi, hogy nemrég itt épület állt, amiben családok, nehéz sorsú emberek éltek.